

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 8ης Απριλίου 2003 *

Στην υπόθεση C-244/00,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesgerichtshof (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρέμει ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Van Doren + Q. GmbH

και

Lifestyle sports + sportswear Handelsgesellschaft mbH,

Michael Orth,

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ καθώς και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J.-P. Puissochet, M. Wathelet και R. Schintgen, προέδρους τμήματος, C. Gulmann (εισηγητή), A. La Pergola, P. Jann, B. Σκουρή, F. Macken, N. Colneric και S. von Bahr, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Lifestyle sports + sportswear Handelsgesellschaft mbH και ο M. Orth, εκπροσωπούμενοι από τον K. Seidelmann, Rechtsanwalt,

- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους A. Dittrich και T. Jürgensen,

- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και την A. Maitrepierre,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την K. Banks, επικουρούμενη από τους I. Brinker και W. Berg, Rechtsanwälte,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις των Lifestyle sports + sportswear Handelsgesellschaft mbH και M. Orth, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, της Γαλλικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής κατά τη συνεδρίαση της 8ης Ιανουαρίου 2002,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελία που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 18ης Ιουνίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 11ης Μαΐου 2000 που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουνίου 2000, το Bundesgerichtshof υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ καθώς και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: οδηγία).
- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο δίκης μεταξύ, αφενός, της εταιρίας Van Doren + Q. GmbH (στο εξής: Van Doren), που εδρεύει στην Κολωνία (Γερμανία) και

ασχολείται με το χονδρικό και λιανικό εμπόριο ενδυμάτων, και, αφετέρου, της εταιρείας Lifestyle sports + sportswear Handelsgesellschaft mbH (στο εξής: Lifestyle), που εδρεύει στο Βερολίνο (Γερμανία), καθώς και του διαχειριστή της, M. Orth, σχετικά με την εμπορία από τη Lifestyle ενδυμάτων της μάρκας Stüssy, της οποίας η Van Doren είναι ο αποκλειστικός διανομέας στη Γερμανία.

Το νομοθετικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 5 της οδηγίας 89/104 που φέρει τον τίτλο «Δικαιώματα που παρέχει το σήμα» είναι το ακόλουθο:

«1. Το καταχωρισμένο σήμα παρέχει στον δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα. Ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του:

α) σημείο πανομοιότυπο με το σήμα για προϊόντα ή υπηρεσίες πανομοιότυπες με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωριστεί:

[...]

3. Μπορεί, ιδίως, να απαγορευείται, εάν πληρούνται οι όροι της παραγράφου 1:

[...]

β) η προσφορά των προϊόντων ή η εμπορία ή η κατοχή τους προς εμπορία ή η προσφορά ή παροχή υπηρεσιών υπό το σημείο·

γ) η εισαγωγή ή η εξαγωγή των προϊόντων υπό το σημείο·

[...]».

4 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/104 που φέρει τον τίτλο «Ανάλωση του δικαιώματος που παρέχει το σήμα» ορίζει:

«Το δικαίωμα που παρέχει το σήμα δεν επιτρέπει στον δικαιούχο να απαγορεύει τη χρήση του σήματος για προϊόντα που έχουν διατεθεί υπό το σήμα αυτό στο εμπόριο μέσα στην Κοινότητα από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του.»

5 Κατά το άρθρο 65, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το παράρτημα XVII, σημείο 4, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/104 τροποποιήθηκε στο πλαίσιο της συμφωνίας αυτής και η έκφραση

«εντός της Κοινότητας» αντικαταστάθηκε από τις λέξεις «στην επικράτεια ενός των συμβαλλομένων μερών».

6 Τα άρθρα 5, παράγραφοι 1 και 3, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας μεταφέρθηκαν στο γερμανικό δίκαιο με τα άρθρα 14, παράγραφοι 1 έως 3, και 24, παράγραφος 1, αντιστοίχως, του Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (νόμου περί προστασίας των σημάτων και άλλων σημείων), της 25ης Οκτωβρίου 1994 (BGBl. 1994 I, σ. 3082, στο εξής: νόμος MarkenG).

Η κύρια δίκη και το προδικαστικό ερώτημα

7 Η εταιρία Stussy Inc., εδρεύουσα στο Irvine (Ηνωμένες Πολιτείες), είναι δικαιούχος του λεκτικού και εικονιστικού σήματος Stüssy που έχει καταχωριστεί για ενδύματα, ιδίως υποκάμισα, κοντά παντελόνια, μαγιό, ζακέτες, σακάκια και παντελόνια. Τα προϊόντα που φέρουν αυτό το σήμα διατίθενται στο εμπόριο σε ολόκληρο τον κόσμο. Δεν έχουν ιδιαίτερα γνωρίσματα βάσει των οποίων να μπορούν να καταταχθούν σε μια συγκεκριμένη εμπορική ζώνη.

8 Η Van Doren απέκτησε τα αποκλειστικά δικαιώματα εμπορίας των προϊόντων της Stussy Inc. στη Γερμανία βάσει συμβάσεως διανομής που συνήφθη την 1η Μαΐου 1995. Η Stussy Inc. την εξουσιοδότησε να προσφεύγει στο όνομά της κατά τρίτων προβάλλοντας αιτήματα παραλείψεως και αποζημιώσεως λόγω προσβολής των εκ του σήματος δικαιωμάτων.

9 Κατά τη Van Doren, τα προϊόντα Stüssy έχουν σε κάθε χώρα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (στο εξής: ΕΟΧ) ένα μόνον αποκλειστικό διανομέα και γενικό

εισαγωγέα που υποχρεούται εκ συμβάσεως να μη δίνει τα προϊόντα σε μεσάζοντες για μεταπώληση εκτός της ζώνης για την οποία έχει εξουσιοδοτηθεί.

- 10 Η Lifestyle εμπορεύεται στη Γερμανία προϊόντα Stüssy τα οποία δεν αγοράζει από τη Van Doren.
- 11 Η Van Doren άσκησε αγωγή κατά της Lifestyle και του M. Orth ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων. Ζήτησε να υποχρεωθούν να παύσουν την κατά τα άνω εμπορία, να παράσχουν πληροφορίες ως προς τις δραστηριότητές τους από την 1η Ιανουαρίου 1995 και να αναγνωριστεί η υποχρέωσή τους προς αποζημίωση από την ημερομηνία εκείνη. Η Van Doren υποστήριξε ότι τα προϊόντα που διανέμει η Lifestyle διατέθηκαν αρχικά στο εμπόριο στις Ηνωμένες Πολιτείες και ότι ο δικαιούχος του σήματος δεν είχε επιτρέψει την εμπορία του στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ή σε άλλο κράτος μέλος.
- 12 Η Lifestyle και ο M. Orth ζήτησαν την απόρριψη της αγωγής επικαλούμενοι την εξάντληση των δικαιωμάτων εκ του σήματος για τα εν λόγω εμπορεύματα. Υποστήριξαν ότι τα εμπορεύματα αποκτήθηκαν εντός του ΕΟΧ ή διατέθηκαν στο εμπόριο από τον δικαιούχο του σήματος ή με τη συγκατάθεσή του. Το ένδυμα που πωλήθηκε στο πλαίσιο διερευνητικής αγοράς τον Οκτώβριο του 1996 από τη Lifestyle είχε αγοραστεί από την εταιρία αυτή εντός του ΕΟΧ από μεσάζοντα έμπορο, ο οποίος, όπως υποθέτει η Lifestyle και ο M. Orth, το είχε αγοράσει από εγκεκριμένο διανομέα.
- 13 Η Lifestyle υποστήριξε ότι δεν υποχρεούται να αποκαλύψει το όνομα των προμηθευτών της εφόσον η Van Doren δεν αποδεικνύει την απόλυτη στεγανότητα του συστήματος διανομής που εφαρμόζει.

- 14 Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δέχτηκε τα περισσότερα αιτήματα της αγωγής.
- 15 Όμως, η έφεση που άσκησαν η Lifestyle και ο M. Orth οδήγησαν στην απόρριψη των αιτημάτων της Van Doren. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι η Van Doren όφειλε να προσκομίσει στοιχεία βάσει των οποίων να πιθανολογείται ότι τα επίδικα αντικείμενα εισήχθησαν και διατέθηκαν στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ χωρίς τη συγκατάθεση του δικαιούχου του σήματος.
- 16 Η Van Doren άσκησε αναίρεση (Revision) ενώπιον του Bundesgerichtshof.
- 17 Στη διάταξη περί παραπομπής, το εν λόγω δικαστήριο παρατηρεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 1998, C-355/96, Silhouette International Schmied, Συλλογή 1998, σ. I-4799, και της 1ης Ιουλίου 1999, C-173/98, Sebago και Maison Dubois, Συλλογή 1999, σ. I-4103), το δικαίωμα που παρέχει το σήμα αναλώνεται κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας όταν τα προϊόντα διατίθενται στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ υπό το σήμα αυτό από τον δικαούχο ή με τη συγκατάθεσή του πλην όμως δεν αναλώνεται όταν η πρώτη διάθεση στο εμπόριο γίνεται εκτός ΕΟΧ.
- 18 Το εν λόγω δικαστήριο κρίνει ότι η πλήρωση των προϋποθέσεων της αναλώσεως του εκ του σήματος δικαιώματος, ένσταση στηριζόμενη στο άρθρο 24, παράγραφος 1, του MarkenG, πρέπει κατ' αρχήν να αποδειχθεί από τον εναγόμενο σύμφωνα με τις γενικές αρχές κατά τις οποίες κάθε διάδικος πρέπει να αποδείξει τα περιστατικά από τα οποία εξαρτάται η εφαρμογή του κανόνα τον οποίο επικαλείται.

- 19 Κατά το Bundesgerichtshof, η αντιστροφή, στο πλαίσιο του δικαίου περί σήματος, του βάρους της αποδείξεως που προκύπτει από αυτές τις γενικές αρχές θα αντέβαινε στην οικονομία του συστήματος διότι θα οδηγούσε στην αδικαιολόγητη εγκατάλειψη του παραδοσιακού σχήματος της παράνομης πράξης, κατά το οποίο η συνδρομή των περιστατικών που συνιστούν παράβαση του προστατευμένου δικαιώματος αποτελεί κατ' αρχήν ένδειξη παρανομίας και δεν είναι το θύμα της παρανομίας που οφείλει να αποδείξει το παράνομο, αλλά κατά κανόνα ο φερόμενος παραβάτης οφείλει να αποδείξει την απουσία παράνομης πράξης. Επιπλέον η αντιστροφή του βάρους αποδείξεως θα έθιγε αδικαιολόγητα το αποκλειστικό δικαίωμα του δικαιούχου του σήματος. Όσον αφορά την αρχή της εξάντλησης μόνον εντός του ΕΟΧ, είναι περιορισμένη κατά τα αποτελέσματα σε τέτοιο σημείο ώστε να καθίσταται κενή περιεχομένου, ενώ ο φερόμενος αυτουργός της προσβολής του δικαιώματος εκ του σήματος θα μπορούσε εύκολα να αποδείξει την προέλευση των συγκεκριμένων προϊόντων.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 14, παράγραφος 2, του MarkenG απαγορεύει στους τρίτους να κάνουν χρήση του σήματος «χωρίς τη συγκατάθεση του δικαιούχου». Κρίνει ότι, αν ο δικαιούχος οφείλει να αποδείξει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει η διάταξη αυτή για τη διαπίστωση χρήσης κατά την έννοια αυτής, η ενδεχομένη συγκατάθεση του δικαιούχου πρέπει να αποδεικνύεται από τον καθού τρίτο αν βεβαίως αυτός την επικαλείται.
- 21 Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει πάντως ότι, ναί μεν ο τρίτος εναγόμενος από τον δικαιούχο σήματος φέρει το βάρος αποδείξεως, υπάρχει όμως ο κίνδυνος να απαγορευθεί σε έμπορο μη συνδεδεμένο με τον δικαιούχο η εμπορία προϊόντων του σήματος αυτού ακόμη και αν αυτά κυκλοφόρησαν στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ με τη συγκατάθεση του δικαιούχου. Συγκεκριμένα, ένας έμπορος θα είναι κατά κανόνα σε θέση να αποδείξει χωρίς δυσκολία από ποιον απέκτησε τα εμπορεύματα αλλά δεν μπορεί να υποχρεώσει τους προμηθευτές του να του γνωστοποιήσουν από ποιον εφοδιάστηκαν οι ίδιοι ούτε να προσδιορίσουν τους λοιπούς εμπόρους της αλυσίδας διανομής. Εξάλλου, αν υποθεθεί ότι έχει τη δυνατότητα να ανασυστήσει την αλυσίδα διανομής μέχρι τον δικαιούχο του σήματος και να αποδείξει ότι το εμπόρευμα διατέθηκε στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ με τη συγκατάθεση του δικαιούχου, κινδυνεύει να χάσει αμέσως την πηγή εφοδιασμού του.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, υπάρχει το ενδεχόμενο να χρησιμοποιεί το σήμα ο δικαιούχος για να στεγανοποιήσει τις εθνικές αγορές.

23 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται συνεπώς μήπως το άρθρο 28 ΕΚ επιβάλλει να προβλέπεται εξαίρεση από τον γενικό κανόνα ότι ο τρίτος φέρει εξ ολοκλήρου το βάρος αποδείξεως των περιστατικών που συνιστούν την ανάλωση του δικαιώματος που παρέχει το σήμα. Κατά την άποψή του, μια λύση θα μπορούσε να είναι να φέρει μεν ο τρίτος το βάρος αποδείξεως των περιστατικών αυτών, μόνον υπό την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος έχει προηγουμένως χρησιμοποιήσει, σε λογικά πλαίσια, τις δυνατότητες που του παρέχονται να διαφοροποιήσει με κάποια ένδειξη τα εμπορεύματα που διατίθενται στο εμπόριο από τον ίδιο ή με τη συγκατάθεσή του εντός του ΕΟΧ από αυτά που κυκλοφορούν στο εμπόριο εκτός της ζώνης αυτής. Εφόσον μπορεί να θεωρηθεί ότι ο δικαιούχος του σήματος ενεργεί συστηματικά κατ' αυτόν τον τρόπο, ο τρίτος υποχρεούται να αποδείξει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της αναλώσεως την οποία επικαλείται διότι, εκ πρώτης όψεως, τα εμπορεύματα θα μπορούσαν να τεθούν για πρώτη φορά σε κυκλοφορία μόνον εκτός του ΕΟΧ.

24 Θεωρώντας ότι υπό τις συνθήκες αυτές η επίλυση της κύριας διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ, καθώς και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, το Bundesgerichtshof ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλοθο ερώτημα:

«Έχουν τα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ την έννοια ότι επιτρέπουν την εφαρμογή εθνικών διατάξεων, σύμφωνα με τις οποίες ο εναγόμενος για προσβολή σήματος επειδή εμπορεύεται γνήσια προϊόντα φέροντα το σήμα αυτό, ο οποίος επικαλείται ανάλωση του παρεχομένου από το σήμα δικαιώματος, κατά την έννοια του άρθρου 7 της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ [...], πρέπει να υποστηρίξει και ενδεχομένως να αποδείξει ότι τα επίδικα προϊόντα διατέθηκαν για πρώτη φορά στο εμπόριο εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 25 Με τα άρθρα 5 και 7 της οδηγίας ο κοινοτικός νομοθέτης καθιέρωσε τον κανόνα της κοινοτικής αναλώσεως, δηλαδή τον κανόνα ότι το παρεχόμενο από το σήμα δικαίωμα δεν επιτρέπει στον δικαιούχο του να απαγορεύει τη χρησιμοποίησή του για προϊόντα τα οποία διατέθηκαν υπό το σήμα αυτό στο εμπόριο μέσα στον ΕΟΧ από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του. Με τη θέσπιση αυτών των διατάξεων ο κοινοτικός νομοθέτης δεν άφησε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβλέπουν στο εθνικό τους δίκαιο την ανάλωση του δικαιώματος που παρέχει το σήμα για προϊόντα που διατέθηκαν στο εμπόριο εντός τρίτων χωρών (προπαρατεθείσα απόφαση *Silhouette International Schmied*, σκέψη 26, και απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2001, C-414/99 έως C-416/99, *Zino Davidoff και Levi Strauss*, Συλλογή 2001, σ. I-8691, σκέψη 32).
- 26 Συνεπώς, το αποτέλεσμα της οδηγίας είναι ότι η ανάλωση του παρεχομένου στον δικαιούχο του σήματος δικαιώματος επέρχεται μόνο στις περιπτώσεις που τα προϊόντα διατέθηκαν στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ και ότι ο δικαιούχος έχει τη δυνατότητα να εμπορευείται τα προϊόντα του εκτός της ζώνης αυτής, χωρίς αυτή η διάθεση στο εμπόριο να συνεπάγεται ανάλωση των δικαιωμάτων του εντός του ΕΟΧ. Διευκρινίζοντας ότι η διάθεση στην αγορά εκτός του ΕΟΧ δεν συνεπάγεται ανάλωση του δικαιώματος του δικαιούχου να αντιπαχθεί στην εισαγωγή αυτών των προϊόντων που γίνεται χωρίς τη συγκατάθεσή του, ο κοινοτικός νομοθέτης επέτρεψε στον δικαιούχο του σήματος να ελέγξει την πρώτη διάθεση στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ των φερόντων το σήμα προϊόντων (προπαρατεθείσες αποφάσεις *Sebago* και *Maison Dubois*, σκέψη 21, καθώς και *Zino Davidoff και Levi Strauss*, σκέψη 33).
- 27 Κατά την προφορική διαδικασία, οι καθών της κύριας δίκης, η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή συζητήσαν για την επίπτωση που θα έχει

ενδεχομένως για την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα στην παρούσα υπόθεση η προαναφερθείσα απόφαση Zino Davidoff και Levi Strauss που εκδόθηκε μετά τη διάταξη περί παραπομπής.

- 28 Διαπιστώνεται ότι οι υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση αυτή παρουσιάζουν διαφορές σε σχέση με την υπό κρίση υπόθεση.
- 29 Στις υποθέσεις αυτές στις οποίες το Δικαστήριο αντιμετώπισε το ζήτημα του τρόπου κατά τον οποίο εκφράζεται και αποδεικνύεται η συγκατάθεση του δικαιούχου ενός σήματος στην εμπορία εντός του ΕΟΧ, δεν αμφισβητείτο ότι τα επίδικα προϊόντα είχαν διατεθεί στο εμπόριο εκτός ΕΟΧ από τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του και στη συνέχεια είχαν εισαχθεί και διατεθεί στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ από τρίτους. Στις σκέψεις 46, 54 και 58 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Zino Davidoff και Levi Strauss το Δικαστήριο έκρινε ότι υπό τις συνθήκες αυτές η συγκατάθεση του δικαιούχου του σήματος για διάθεση στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ δεν μπορεί να τεκμαίρεται αλλά πρέπει να είναι ρητή ή σιωπηρή και το βάρος αποδείξεως φέρει αυτός που την επικαλείται.
- 30 Στην υπό κρίση υπόθεση η επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται πρωτίστως από το ζήτημα αν τα προϊόντα διατέθηκαν για πρώτη φορά στο εμπόριο εντός ή εκτός ΕΟΧ. Η αναιρεσείουσα της κύριας δίκης υποστηρίζει ότι τα προϊόντα διατέθηκαν αρχικά στο εμπόριο από τον δικαιούχο του σήματος εκτός ΕΟΧ, ενώ οι αναιρεσίβλητοι της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι τέθηκαν στο εμπόριο εντός ΕΟΧ, οπότε το αποκλειστικό δικαίωμα του δικαιούχου του σήματος αναλώθηκε, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας.
- 31 Υπό τις συνθήκες αυτές ανακύπτει κυρίως το ζήτημα του βάρους αποδείξεως του τύπου της πρώτης διάθεσης στο εμπόριο των προϊόντων που φέρουν αυτό το σήμα, σε περίπτωση που υπάρχει αμφισβήτηση.

- 32 Υπενθυμίζεται ότι τα άρθρα 5 έως 7 της οδηγίας προβαίνουν σε πλήρη εναρμόνιση των κανόνων των σχετικών με τα παρεχόμενα από το σήμα δικαιώματα και καθορίζουν, επομένως, τα δικαιώματα που απολαμβάνουν οι δικαιούχοι σήματος εντός της Κοινότητας (προαναφερθείσα απόφαση Zino Davidoff και Levi Strauss, σκέψη 39).
- 33 Το άρθρο 5 της οδηγίας παρέχει στον δικαιούχο του σήματος ένα αποκλειστικό δικαίωμα το οποίο του παρέχει, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να εισάγει ή να εμπορεύεται χωρίς τη συγκατάθεσή του προϊόντα φέροντα το σήμα του. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, εισάγει εξαίρεση από τον κανόνα αυτό προβλέποντας ότι το δικαίωμα του δικαιούχου του σήματος αναλώνεται στην περίπτωση που τα προϊόντα έχουν διατεθεί στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ από τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Zino Davidoff και Levi Strauss, σκέψη 40).
- 34 Συνεπώς, η απόσβεση του αποκλειστικού δικαιώματος προκύπτει είτε από τη συγκατάθεση του δικαιούχου για διάθεση στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ, η οποία εκφράζεται ρητά ή σιωπηρά, είτε από τη διάθεση στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ από τον ίδιο τον δικαιούχο. Η συγκατάθεση του δικαιούχου ή η διάθεση στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ από τον ίδιο, που ισοδυναμούν με παραίτηση από το αποκλειστικό δικαίωμα, συνιστούν κάθε μία καθοριστικό στοιχείο της απόσβεσης του δικαιώματος αυτού (βλ., για τη συγκατάθεση, προπαρατεθείσα απόφαση Zino Davidoff και Levi Strauss, σκέψη 41).
- 35 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι κατά το γερμανικό δίκαιο, η ανάλωση του δικαιώματος εκ του σήματος αποτελεί ένσταση του τρίτου που ενάγεται από τον δικαιούχο του σήματος, και για τον λόγο αυτό, τις προϋποθέσεις της ανάλωσης οφείλει κατ' αρχήν να αποδείξει ο τρίτος που την επικαλείται.
- 36 Αυτός ο κανόνας περί αποδείξεως συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο και συγκεκριμένα με τα άρθρα 5 και 7 της οδηγίας.

- 37 Ωστόσο, οι απαιτήσεις που απορρέουν από την προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων την οποία καθιερώνουν ιδίως τα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ ενδέχεται να επιβάλουν ορισμένες διαρρυθμίσεις σ' αυτόν τον περί αποδείξεως κανόνα.
- 38 Αυτό ισχύει οσάκις ο κανόνας αυτός είναι ικανός να δώσει τη δυνατότητα στον δικαιούχο του σήματος να στεγανοποιήσει τις εθνικές αγορές ευνοώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη διατήρηση των διαφορών ως προς τις τιμές που υπάρχουν ενδεχομένως μεταξύ των κρατών μελών (βλ. κατ' αυτήν την έννοια, μεταξύ άλλων, την απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-349/95, Loendersloot, Συλλογή 1997, σ. I-6227, σκέψη 23).
- 39 Όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, υπάρχει πραγματικός κίνδυνος στεγανοποίησης των εθνικών αγορών, μεταξύ άλλων σε περιπτώσεις τις οποίες, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο δικαιούχος του σήματος εμπορεύεται τα προϊόντα του εντός του ΕΟΧ με ένα σύστημα αποκλειστικής διανομής.
- 40 Σε τέτοιες περιπτώσεις, αν ο τρίτος οφείλει να αποδείξει τον τόπο στον οποίο τα προϊόντα τέθηκαν για πρώτη φορά στο εμπόριο από τον δικαιούχο του σήματος ή με τη συγκατάθεσή του, ο δικαιούχος του σήματος θα μπορούσε να εμποδίσει τη διάθεση στο εμπόριο των αποκτηθέντων προϊόντων και, στο μέλλον, να εξαλείψει κάθε νέα δυνατότητα εφοδιασμού του τρίτου από μέλος του δικτύου αποκλειστικής διανομής του δικαιούχου εντός του ΕΟΧ, στην περίπτωση που ο τρίτος επιτύγχανε να αποδείξει ότι εφοδιάστηκε από το μέλος αυτό.
- 41 Συνεπώς, όταν ο εναγόμενος τρίτος επιτυγχάνει να αποδείξει ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος στεγανοποίησης των εθνικών αγορών, αν φέρει ο ίδιος το βάρος αποδείξεως ότι τα προϊόντα τέθηκαν στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ από τον δικαιούχο του σήματος ή με τη συγκατάθεσή του, τότε ο δικαιούχος του σήματος οφείλει να αποδείξει ότι τα προϊόντα διατέθηκαν αρχικά στο εμπόριο από τον ίδιο ή με τη

συγκατάθεσή του εκτός ΕΟΧ. Αν το αποδείξει αυτό, τότε στον τρίτο περιέρχεται το βάρος να αποδείξει την ύπαρξη συγκατάθεσης του δικαιούχου στην εν συνεχεία εμπορία των προϊόντων εντός του ΕΟΧ (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Zino Davidoff και Levi Strauss, σκέψη 54).

- 42 Συνεπώς στο προδικαστικό ερώτημα αρμόζει η απάντηση ότι ο περί αποδείξεως κανόνας ότι η ανάλωση του δικαιώματος εκ του σήματος συνιστά ένσταση για τον τρίτο εναγόμενο από τον δικαιούχο του σήματος και για τον λόγο αυτό οι προϋποθέσεις της ανάλωσης πρέπει κατ' αρχήν να αποδεικνύονται από τον τρίτο που την επικαλείται συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο και ειδικότερα με τα άρθρα 5 και 7 της οδηγίας. Ωστόσο, οι απαιτήσεις που απορρέουν από την προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων την οποία καθιερώνουν μεταξύ άλλων τα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ ενδέχεται να επιβάλλουν ορισμένες διαρρυθμίσεις σ' αυτόν τον κανόνα περί αποδείξεως. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση που ο τρίτος επιτυγχάνει να αποδείξει ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος στεγανοποίησης των εθνικών αγορών αν φέρει ο ίδιος το βάρος της αποδείξεως αυτής, ιδίως όταν ο δικαιούχος του σήματος διαθέτει τα προϊόντα του στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ με σύστημα αποκλειστικής διανομής, ο δικαιούχος του σήματος οφείλει να αποδείξει ότι τα προϊόντα διατέθηκαν αρχικά στο εμπόριο από τον ίδιο ή με τη συγκατάθεσή του εκτός ΕΟΧ. Αν το αποδείξει, τότε περιέρχεται στον τρίτο το βάρος να αποδείξει την ύπαρξη συγκατάθεσης του δικαιούχου του σήματος για μετέπειτα διάθεση των προϊόντων στο εμπόριο εντός του ΕΟΧ.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 43 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 11ης Μαΐου 2000 το Bundesgerichtshof, αποφαινεται:

Ο περί αποδείξεως κανόνας ότι η ανάλωση του δικαιώματος εκ του σήματος συνιστά ένσταση για τον τρίτο εναγόμενο από τον δικαιούχο του σήματος και για τον λόγο αυτό οι προϋποθέσεις της ανάλωσης πρέπει κατ' αρχήν να αποδεικνύονται από τον τρίτο που την επικαλείται συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο και ειδικότερα με τα άρθρα 5 και 7 της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, όπως τροποποιήθηκε με τη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992. Ωστόσο, οι απαιτήσεις που απορρέουν από την προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων την οποία καθιερώνουν μεταξύ άλλων τα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ ενδέχεται να επιβάλουν ορισμένες διαρρυθμίσεις σ' αυτόν τον κανόνα περί αποδείξεως. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση που ο τρίτος επιτυγχάνει να αποδείξει ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος στεγανοποίησης των εθνικών αγορών αν φέρει ο ίδιος το βάρος της αποδείξεως αυτής, ιδίως όταν ο δικαιούχος του σήματος διαθέτει τα προϊόντα του στο εμπόριο εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου με σύστημα

αποκλειστικής διανομής, ο δικαιούχος του σήματος οφείλει να αποδείξει ότι τα προϊόντα διατέθηκαν αρχικά στο εμπόριο από τον ίδιο ή με τη συγκατάθεσή του εκτός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Αν το αποδείξει, τότε περιέρχεται στον τρίτο το βάρος να αποδείξει την ύπαρξη συγκατάθεσης του δικαιούχου του σήματος για μετέπειτα διάθεση των προϊόντων στο εμπόριο εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.

Rodríguez Iglesias

Puissochet

Wathelet

Schintgen

Gulmann

La Pergola

Jann

Σκουρής

Macken

Colneric

von Bahr

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 8 Απριλίου 2003.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias